

KODEKS ZASAD ETYCZNYCH PSYCHOTERAPEUTY

Zasady etyczne postępowania wymaganego od psychoterapeuty, będącego członkiem Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego zostały opracowane w oparciu o wieloletnie doświadczenia polskiego środowiska psychoterapeutów z uwzględnieniem zapisów Kodeksów Etycznych Polskiego Towarzystwa Psychologicznego i Europejskiego Stowarzyszenia Psychoterapii.

Proces psychoterapii oparty na szczególnego rodzaju relacji między osobą pozostającą w terapii a psychoterapeutą, jest integralnie związany z problematyką etyczną. Kontakt międzyosobowy powinien być źródłem zmian pozytywnych, ale może być przyczyną niepowodzeń i stwarzać okazje do nadużyć. Konieczne jest zatem określenie etycznej odpowiedzialności psychoterapeuty wobec osób uczestniczących w procesie terapii.

Kodeks etyczny ma pomóc w rozwoju wrażliwości etycznej, ma uzmysłowić wagę tych procedur, które chronią etyczny charakter procesu terapii. Nie stanowi on jednak prawa w ścisłym tego znaczeniu; raczej określa standard odpowiedniego zachowania i postępowania terapeuty, nie zwalniając go z osobistej odpowiedzialności za przebieg terapii.

PREAMBUŁA

- Psychoterapeuta szanuje autonomię, godność i system wartości pacjenta oraz dąży do zachowania i ochrony fundamentalnych praw człowieka.
- Podstawowym celem działań psychoterapeuty jest realizowanie dobra pacjenta.
- Psychoterapeuta jest zobowiązany do poszerzania wiedzy dotyczącej zachowania człowieka, pogłębiania rozumienia siebie i innych, w celu wykorzystania tej wiedzy dla dobra pacjenta.
- Psychoterapeuta korzysta ze swoich umiejętności tylko dla dobra pacjenta. Nie powinien zezwalać na niewłaściwe wykorzystanie swoich umiejętności przez inne osoby czy instytucje.
- W swoim działaniu psychoterapeuta ma obowiązek przestrzegania zasad etyki dotyczących kontaktów z pacjentem, to jest zasad odpowiedzialności, kompetencji, standardów moralnych i prawnych, poufności treści spotkań, wyników technik diagnostycznych i badań oraz zasad, które dotyczą stosunków pomiędzy profesjonalistami.

ZASADY

Zasada I: Profesjonalne kompetencje psychoterapeuty

1. Terapeuta samodzielnie prowadzi psychoterapię po uzyskaniu Certyfikatu Psychoterapeuty Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego.
2. Psychoterapeuta może podejmować terapię tylko w zakresie, w którym posiada kompetencje uzyskane w procesie szkolenia i doświadczenia klinicznego.
3. Nieetyczne jest stosowanie, bez zachowania szczególnego namysłu oraz dbałości o dobro pacjenta, jakichkolwiek technik bądź procedur, które mogą mieć charakter niekonwencjonalny, spektakularny, bądź eksperymentalny.
4. Psychoterapeuta jest zobowiązany do przestrzegania wysokich standardów w zakresie kompetencji zawodowych.
5. Psychoterapeuta ma obowiązek podnosić swoje umiejętności, uczestnicząc w sesjach naukowych i szkoleniowych, zwłaszcza rekomendowanych przez Sekcję.
6. Psychoterapeuta winien regularnie korzystać z superwizji.

Zasada II: Odpowiedzialność

1. Psychoterapeuta powinien być świadom wpływu na życiowe decyzje podejmowane przez swoich pacjentów w wyniku psychoterapii.
2. Psychoterapeuta powinien unikać takich relacji, które mogą ograniczać jego bezstronność i prowadzić do konfliktu interesów.
3. Psychoterapeuta w pracy terapeutycznej nie może dokonywać ocen moralnych ani kierować się zasadami ideologii politycznej. Ma obowiązek powstrzymać się od działań wobec pacjenta wynikających z jego postaw i uprzedzeń rasowych, religijnych, narodowych, do płci, wieku, orientacji seksualnej i innych, zarówno w toku terapii jak i swoim życiu zawodowym.
4. Psychoterapeuta nie może osobom uczestniczącym w terapii narzucać wprost, ani pośrednio własnego systemu wartości. W przypadkach uniemożliwiających pracę, wynikających ze znacznych różnic między systemem wartości osoby pozostającej w terapii i terapeuty, winien on rozwiązać kontrakt i skierować osobę pozostającą w terapii do innego terapeuty.
5. Psychoterapeuta ma obowiązek wyjaśniania pacjentowi kwestii dotyczących ich wspólnej pracy w ramach zawieranych z nim ustaleń, określających cele i metody pracy oraz zasady jej finansowania.
6. Terapia winna być prowadzona jedynie tak długo, jak długo trwa osiągnięcie uzgadnianych przez pacjenta i terapeutę celów terapeutycznych.
7. Terapeuta nie może legitymizować zachowań będących przestępstwem w rozumieniu kodeksu karnego czy rodzinnego.

Zasada III: Standardy moralne i prawne

Psychoterapeuta powinien mieć świadomość, że etyczne standardy, jakimi się kieruje w prywatnym życiu, mogą wpływać na wypełnianie zawodowych obowiązków oraz na zaufanie publiczne do psychoterapii i psychoterapeutów. Standardy te winny być przedmiotem refleksji psychoterapeuty. Powinien on być wrażliwy na obowiązujące normy społeczne oraz na możliwy wpływ, jaki jego zachowanie może wywierać na innych psychoterapeutów oraz ich klientów, zwłaszcza w przypadku, gdy odbiega ono od ogólnie przyjętych zasad.

1. Psychoterapeuta powinien postępować zgodnie z zasadami i wytycznymi zapisanymi w statutach i kodeksie etycznym obowiązującym w swoim zawodzie i podejściu psychoterapeutycznym.
2. Psychoterapeuta ma obowiązek przestrzegania zasad wynikających z Praw Człowieka.
3. Psychoterapeuta nie powinien brać udziału w działaniach, które prowadzą do zachowań nielegalnych, dyskryminujących ze względu na płeć, religię, niepełnosprawność czy orientację seksualną.

ZASADY SZCZEGÓŁOWE:

1. Tajemnica procesu terapeutycznego

- 1.1. Na terapeutę spoczywa obowiązek zapewnienia tajemnicy spotkania terapeutycznego. Jest nieetyczne udzielanie jakichkolwiek informacji dotyczących faktu uczestnictwa i przebiegu terapii bez zgody osoby w niej uczestniczącej, a także ujawnianie czegokolwiek, co może przynieść szkodę pacjentowi, nawet za jego zgodą. Nie dotyczy to wymiany niezbędnych informacji między osobami biorącymi udział w procesie leczenia ani szczególnych sytuacji opisanych w punkcie 1. 6.
- 1.2. Włączenie w proces terapii osób szkolących się oraz wykorzystanie dokumentacji pacjenta (w tym zapisu audio i video), wymaga pisemnej zgody osoby pozostającej w terapii. Osoba ta może w każdym momencie wycofać swoją zgodę bez ponoszenia żadnych konsekwencji.
- 1.3. Prezentowanie materiału z sesji psychoterapii w publikacjach, wystąpieniach publicznych czy ekspertyzach a także wykorzystywanie materiału z terapii dla celów badawczych i dydaktycznych (publikacji, prelekcji, superwizji, wykładów), jeśli stwarza możliwość identyfikacji pacjenta wymaga jego zgody.
- 1.4. Członkowie grupy psychoterapeutycznej powinni składać pisemne oświadczenia potwierdzające zobowiązanie do zachowania tajemnicy z przebiegu sesji grupowych.
- 1.5. Psychoterapeuta ma obowiązek prowadzenia dokumentacji z diagnozy i sesji terapeutycznych oraz odpowiada za właściwe jej zabezpieczenie.
- 1.6. Tajemnica psychoterapii powinna być uchylona wtedy, kiedy przemawia za tym dobro wyższe (np. w przypadku istotnego zagrożenia zdrowia lub życia osoby uczestniczącej w terapii lub innych osób) i to tylko wobec instytucji do tego upoważnionych.

- 1.7. Powyższe zasady dotyczą także osób niepełnoletnich, jednakże terapeuta ma prawo poinformować rodziców lub opiekunów o problemach dziecka i wynikających z tego zaleceniach.

Należy jednak każdorazowo rozważyć, w jakiej mierze w interesie osoby niepełnoletniej leży ujawnienie jego spraw wobec rodziców bądź opiekunów. Rodzice lub opiekunowie dziecka muszą być poinformowani o objęciu dziecka opieką terapeutyczną i wyrazić na nią zgodę.

2. Konflikt interesów

W przypadku konfliktu interesów własnych lub instytucji zatrudniającej psychoterapeutę, a dobrem pacjenta, obowiązuje zasada "dobro pacjenta jest najwyższym prawem".

3. Relacje psychoterapeuty z osobą będącą w terapii

- 3.1. Zależność osoby (osób) leczonej nie może być wykorzystana w żaden sposób, emocjonalnie, materialnie ani poprzez naruszenie wolności i godności osobistej.
- 3.2. Nawiązywanie jakiegokolwiek bliskości erotycznej a tym bardziej seksualnej z osobami pozostającymi w terapii jest niedopuszczalnym przekroczeniem relacji psychoterapeuty z osobą pozostającą w terapii.
- 3.3. Nie powinno się prowadzić psychoterapii wobec osoby, z którą pozostaje się w bliskiej relacji (prywatnej lub zawodowej).

4. Relacje psychoterapeuty z innymi profesjonalistami

- 4.1. Psychoterapeuta, w najlepiej pojętym interesie pacjenta, winien utrzymywać jasne i niekonfliktowe relacje z profesjonalistami, którzy współuczestniczą w leczeniu pacjenta.
- 4.2. Brak formalnych relacji z innymi profesjonalistami nie zwalnia terapeuty z obowiązku pokierowania pacjenta w celu uzyskania niezbędnych usług innych profesjonalistów.
- 4.3. Psychoterapeuta posiadający wiedzę o naruszeniu zasad etycznych przez innego terapeuty, winien powiadomić o tym Komisję Etyczną celem wyjaśnienia sytuacji budzącej obawy.
- 4.4. Jeżeli terapeuta wie o naruszeniu prawa przez innego terapeuty, zobowiązany jest do zgłoszenia tego faktu odpowiednim instytucjom prawnym.
- 4.5. Źródło wiedzy o naruszeniu prawa objęte jest bezwzględną tajemnicą.

5. Psychoterapeuta w życiu publicznym

- 5.1. W wystąpieniach publicznych psychoterapeuta winien uwzględniać aktualną naukową wiedzę na temat omawianych problemów związanych z psychoterapią.
- 5.2. Psychoterapeuta nie powinien brać udziału w reklamowaniu lub w ogłoszeniach komercyjnych doradzających zakup, lub zastosowanie produktu czy usługi, uwiarygodniając tym informacje o zaletach oferowanego produktu czy usługi.
- 5.3. Psychoterapeuta jest zobowiązany do prostowania wypowiedzi zarówno osób posiadających profesjonalne kwalifikacje psychoterapeutyczne, jak i kojarzone z tego typu usługami, jeżeli te wypowiedzi są sprzeczne z aktualną wiedzą naukową i naruszają zasady ujęte w Kodeksie Etycznym Psychoterapeuty.

6. Prawa terapeuty

- 6.1. Nie jest naruszeniem zasad etycznych odmowa prowadzenia psychoterapii przez terapeutę wtedy, gdy uznaje, że nie jest w stanie podjąć się rzetelnej terapii.
- 6.2. Terapeuta ma prawo i obowiązek, z uwagi na dobro pacjenta, dbać o swoją dobrą kondycję psychiczną i fizyczną.
- 6.3. 3. Terapeuta ma prawo do obrony przed nieprawdziwymi zarzutami, wykorzystując do tego obowiązujące procedury prawne i regulaminowe.

Psychoterapeutów, którzy pracują z rodzinami i parami obowiązują dodatkowe zasady etyczne terapii rodzin i par.

ZASADY ETYCZNE TERAPII RODZIN I PAR

7. Kontrakt i zasady ogólne

- 7.1. W terapii rodzin i par terapeuta działa realizując przede wszystkim dobro pary lub rodziny jako całości, nie zaniedbując przy tym interesów poszczególnych osób.
- 7.2. Terapia rodziny i pary może być podjęta jedynie w takim zakresie, na jaki wyrażą zgodę wszyscy uczestnicy terapii.

8. Konflikt systemu wartości i przemoc w rodzinie

- 8.1. Terapeuta rodziny i par szanuje systemy wartości uczestników terapii. W razie konfliktu wartości pomiędzy uczestnikami terapii nie opowiada się po żadnej ze stron. Zasada neutralności nie dotyczy sytuacji przemocy w rodzinie lub parze.
- 8.2. W razie wystąpienia przemocy pomiędzy uczestnikami terapii, terapeuta jest zobowiązany do podjęcia działań mających na celu ochronę osoby będącej ofiarą przemocy, nawet gdyby to wymagało opowiedzenia się po jednej ze stron będących w konflikcie systemów wartości.

- 8.3. Jeśli przemoc w rodzinie lub parze powoduje fizyczne zagrożenia dla którejkolwiek z osób i nie ulega zmianie w procesie terapii, terapeuta jest zobowiązany do podjęcia stosownych kroków przewidzianych prawem.

9. Poufność

- 9.1. Prawo do tajemnicy procesu terapii rodzinnej i pary jest ponad prawem do informacji i zaświadczeń o terapii. Wydawanie zaświadczeń o terapii i wgląd do dokumentacji może mieć miejsce wyłącznie w sytuacji wyrażenia na to jednomyślnej zgody wszystkich osób uprawnionych do zgody, których ta informacja dotyczy.
- 9.2. W razie konfliktów prawnych między stronami terapii rodzinnej i par, terapeuta, w granicach dozwolonych prawem, powinien unikać świadczenia na temat terapii, mogącego stanowić argumenty przeciwko jednej ze stron.

10. Przekierowania w terapii

- 10.1. Jeżeli jedna z osób uczestniczących w terapii rodziny czy pary wymaga terapii indywidualnej, terapeuta powinien rozważyć jej skierowanie do innego terapeuty.
- 10.2. Kontrakt, który terapeuta zawiera na terapię rodziny czy pary, nie może być przerwany i zamieniony na terapię indywidualną jednego z uczestników wspólnej terapii.
 - 1.1. Jednoczesne prowadzenie terapii rodzinnej i indywidualnej przez tego samego terapeuta uważa się za nieetyczne.
 - 1.2. Terapeuta, który prowadził terapię jednego z członków rodziny lub pary, nie może prowadzić terapii tej rodziny lub pary.

Postanowienia końcowe

Nadzór nad przestrzeganiem zasad Kodeksu sprawuje Komisja Etyczna Sekcji Naukowej Psychoterapii i Sekcji Naukowej Terapii Rodzin Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego.

Regulamin Komisji reguluje zasady postępowania wobec psychoterapeutów przekraczających zasady etyczne obowiązujące w pracy psychoterapeuty.